

'Kans op een ramp is een sluipend proces'

Als we zo doorgaan met bezuinigen op onze overheidsinspecties, neemt de kans op een ramp toe. Ben Ale, scheidend hoogleraar veiligheid en rampenbestrijding, waarschuwt voor de gevolgen. 'Als inspecties hun werk minder goed kunnen doen, gaan bedrijven het rustiger aan doen met de veiligheidseisen.'

NATUUR EN MILIEU

De afgelopen tien jaar kraakte de Delftse hoogleraar regelmatig kritische noten. Zoals over de milieudienst Rijnmond die onvoldoende toezicht had gehouden op chemieoverslagbedrijf Odfjell in Rotterdam, waar flinke misstanden werden aangetroffen. Door een aantal media wordt hij omschreven als 'de rampenprofessor'. Toch kan hij, na een lange carrière op het gebied van veiligheid en rampenbestrijding, concluderen dat Nederland sinds de jaren tachtig een stuk veiliger is geworden. Ook na zijn afscheid blijft Ale kritisch meekijken. 'We hebben grote stappen gezet, zeker na Enschede. Er is veel meer aandacht gekomen voor veiligheidssystemen, en dat daar een brede verantwoordelijkheid voor gedragen moet worden. Daarom is het zo zonde dat we dat met het oog op de bezuinigingen nu allemaal overboord gooien.'

Hoe bedoelt u?

'Er moet voortdurend worden bezuinigd op het gebied van veiligheid. Dat zie je heel duidelijk bij de inspecties, maar ook in wet- en regelgeving. Er wordt voortdurend water bij de wijn gedaan. Kijk bijvoorbeeld naar de minimumafstanden van lpg-stations en aardgaspijpen tot woonwijken. Die zijn in ons land alleen maar kleiner geworden. Geheel tegen de Europese trend in. De inspecties krijgen door bezuinigingen taken op het bordje, waardoor ze hun werk minder goed kunnen uitvoeren. Als inspecties hun werk minder goed kunnen doen, gaan bedrijven het rustiger aan doen met de veiligheidseisen. Waartoe dat kan leiden hebben we

dus gezien bij Odfjell of BASF in Utrecht.'

Het beeld dat hierbij ontstaat, is dat bedrijven standaard de regels overtreden. Toch niet alle bedrijven lopen de kantjes ervanaf?

'Helaas is dat gedrag niet te vermijden. Je moet als bedrijf wel heel sterk in je schoenen staan om je niet mee te laten sleuren in de race om de kosten zo laag mogelijk te houden. De chemie is een *competitieve business*. Daar gaat heel veel geld in om. Van het besparen op onderhoud merk je niet meteen de effecten. Die zie je pas als een installatie eenmaal begint te lekken, maar dan ben je natuurlijk te laat. De inspecties moeten tegenwoordig tegen de natuurlijke kracht van bezuinigingen opboksen. Je kunt het bedrijven haast niet kwalijk nemen dat ze geld willen verdienen. Het zijn net mensen.'

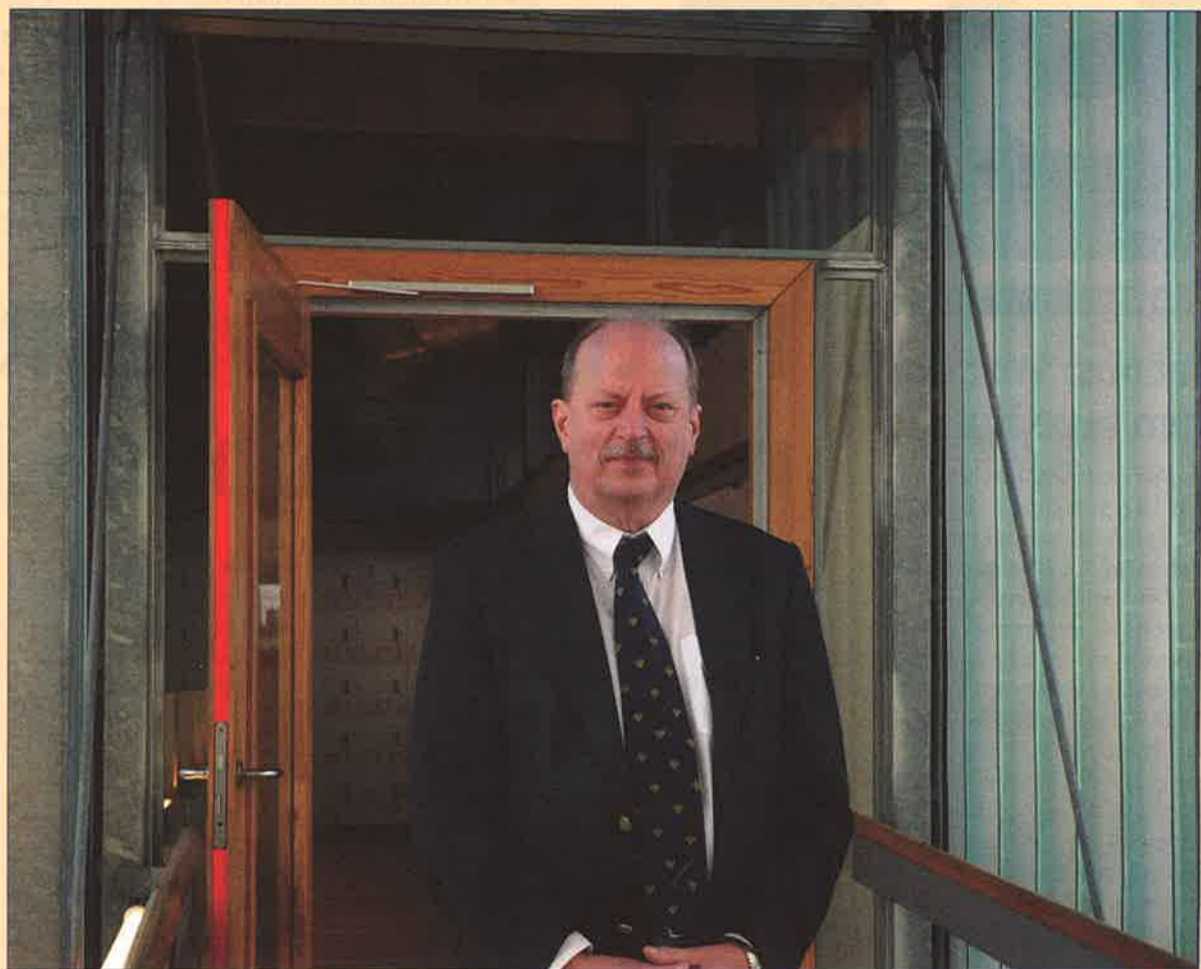
Maar bedrijven hebben toch ook een eigen verantwoordelijkheid?

'Natuurlijk kun je het bedrijven wel degelijk kwalijk nemen wanneer ze er echt een zootje van maken. Maar er bestaat nu eenmaal de kracht van winst maken. Als overheid moet je dat mechanisme begrijpen. Het is belangrijk om af en toe langs te gaan en iedereen scherp te houden. Je kunt er nu eenmaal niet op rekenen dat een bedrijf zelf de verantwoordelijkheid neemt om de roest op de installaties te controleren, ook als er niemand langskomt om het te checken. Dat is een illusie. Er zijn mensen die die illusie hooghouden.'

Wie bedoelt u daarmee?

'De overheid natuurlijk. Door te bezuinigen en te dereguleren bij inspecties werkt men vooral met tweedelijns toezicht. We gaan ervan uit dat een systeem werkt, maar gaan niet meer kijken of dat echt zo is. Daar is geen tijd meer voor. We gaan ervanuit dat bedrijven verstand hebben van veiligheid en dat is niet zo. Heel veel bedrijven doen het netjes, maar alleen omdat er regels zijn. Veel bedrijven hebben geen flauw benul waarom die regels er zijn.'

U stelde onlangs in verschillende media dat de kans op een ramp

Hoogleraar veiligheid en rampenbestrijding Ben Ale: 'Het is belangrijk om af en toe langs te gaan en iedereen scherp te houden. Je kunt er nu eenmaal niet op rekenen dat een bedrijf zelf de verantwoordelijkheid neemt om de roest op de installaties te controleren.'

Foto: Janneke Koorevaar

hierdoor toeneemt. Is de situatie zo ernstig? Staan er tikkende tijdbommen in ons land wegens slecht onderhoud?

'Er is geen reden tot paniek. Het is een sluipend proces. Odfjell is feitelijk het gevolg van dertig jaar slecht onderhoud. Uiteindelijk loopt het echter wel slecht af. Wanneer je dus naar de lange termijn kijkt, kun je concluderen dat het niet zo slim is om te bezuinigen op inspecties en wet- en regelgeving. Helaas hebben we wel onze mond daarvan vol. Je komt nu op meerdere plekken de gevolgen van slecht onderhoud tegen. Fosforfabriek Thermphos in Zeeland is failliet, BASF in Utrecht moest de installaties stilleggen en kijk naar het eindeloze gedoe over Dow Chemical. Er zijn redenen genoeg om orde op zaken te stellen. Ik ben er alleen niet van overtuigd dat de koers die nu is uitgezet met de Regionale Uitvoeringsdiensten de juiste is. Ook daar is kostenbesparing

topprioriteit. Als ik dat lees, weet ik al dat de rest ondergeschikt is. Het is denken op de korte termijn. Wie naar Odfjell kijkt, ziet waartoe dat kan leiden: enorm veel geld kwijt, bedrijf failliet, mensen op straat en een grote opslagfaciliteit voor olie minder.'

Zijn er, nu u afscheid neemt als hoogleraar, nog punten in onze nationale veiligheid waarvoor u aandacht wilt vragen?

'De mensen die zich met veiligheid bezighouden in ons land hebben de meeste grote risico's wel in het vizier. Natuurlijk is een ramp nooit helemaal te voorkomen. Je weet immers niet wat je niet weet. Er zijn wel een aantal onbekende terreinen waar nieuwe risico's kunnen liggen. Dan denk ik bijvoorbeeld aan de nanotechnologie, die al massaal is toegepast, maar waarvan we niet weten wat de effecten ervan zijn op de lange termijn. Hetzelfde

geldt voor microfibers die we steeds vaker toepassen, of met genetische manipulatie, zoals de gewassen van Monsanto. Op grote schaal worden nieuwe technologieën toegepast. Wat dat betreft blijft de maatschappij kwetsbaar.'

Pieter Verbeek

Loopbaan

Ben Ale werkte tien jaar als hoogleraar veiligheid en rampenbestrijding aan de TU Delft. Op 21 november 2012 nam hij afscheid. Eerder was hij, tot 2006, directeur onderzoek van het Nederlands Instituut voor Brandweer en Rampenbestrijding (NIBRA). Voor die tijd werkte hij als directeur van het Centrum voor Externe Veiligheid van het RIVM, waaraan hij sinds 1994 als wetenschappelijk onderzoeker verbonden was.

COLUMN

Scheiding van de Raad van State

Bijna elke regering heeft bij haar start wel plannen om het staatsbestel op te schudden. Het vorige kabinet was van plan om de volksvertegenwoordiging met een derde te amputeren, maar dat is nu een stille dood gestorven. Het huidige kabinet lijkt het vooral op de lokale en provinciale politiek te hebben voorzien. De twaalf provincies moeten plaats maken voor vijf landsdelen en gemeenten moeten in de toekomst zo rond de honderdduizend inwoners hebben om zelfstandig te mogen blijven bestaan. Het zijn voorstellen die vooral van de tekentafel komen en niet uit de

praktijk. De tegenstand daartegen is dan zo groot dat het niet erg waarschijnlijk lijkt dat ze het daadwerkelijk zullen halen. En dat is maar goed ook.

Anders zou het kunnen aflopen met een ander staatkundig voorstel dat het nieuwe kabinet presenteert: het scheiden van de rechtspraak en het advies bij de Raad van State. Over deze scheiding is al jaren het nodige te doen. Uit de jurisprudentie van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens blijkt namelijk dat de dubbelrol van de Raad van State in strijd zou kunnen zijn met het recht op een on-

afhankelijke rechter. De Raad van State spreekt immers recht op basis van wetten waarover zij zelf adviseert. Voor Luxemburg en België was dat de reden om hun stelsel een aantal jaren geleden fundamenteel te herzien. Nederland ging niet zo ver: bij ons is er nog steeds sprake van dubbelfuncties op het gebied van rechtspraak en advies. Omdat echter gewaarborgd is dat rechters niet oordelen over zaken waarover ze zelf geadviseerd hebben, heeft Nederland nog geen veroordeling aan de broek gehad. De huidige constructie blijft echter riskant en waarschijnlijk is dat de reden dat de regering dit nu besluit aan te pakken.

Daarmee rondt zij een proces af dat veel eerder in gang is gezet. In 2010 was het al bijna tot een dergelijke scheiding gekomen. Een amendement dat dit verplicht wilde stellen, haalde het net niet in de Tweede Kamer. Toenmalig regeringspartij PvdA zegde ter elfder ure haar steun op, waarschijnlijk omdat coalitiepartner CDA er weinig voor voelde. In de Eerste Kamer bleek toentertijd echter een zeer ruime meerderheid voor een dergelijke scheiding. Nu de regering aan deze wens voldoet, mag zij waarschijnlijk verwachten dat de Tweede Kamer zich wel voegt en de senaat bij haar mening blijft, waarmee het voorstel het *Staatsblad* haalt. Het

oudste politieke instituut van Nederland (uit 1531) zou daarmee meer bij de tijd en beter in overeenstemming met het EVRM worden gebracht – en dat is twee keer winst.

Arjan Vliegthart

Eerste Kamerlid voor de SP